

REDACTIONEEL

De toekomst van de rechtenopleiding in het licht van het convenant inzake civiel effect

Nina Holvast

‘We zoeken excellente rechters die met hun voeten in de klei staan’, zegt Rosa Jansen, rector van Studiecentrum Rechtspleging (SSR) naar aanleiding van de gewijzigde selectie en opleiding van nieuwe rechters. ‘Rechters redeneren nog te veel van binnen naar buiten, maar wat wil de burger eigenlijk?’¹ Daarom is de nieuwe rechtersopleiding praktijkgericht en nadrukkelijker gericht op het leren van competenties in plaats van juridische kennis. Misschien een nog sterker pleidooi voor togadragers die een brede opleiding genieten werd geuit door de bestuursvoorzitters van vijf grote advocatenkantoren in de *NRC* in 2014. Zij pleitten voor zogenoemde ‘T-shape lawyers’: advocaten die beschikken over een combinatie van diepgaande kennis op een gespecialiseerd gebied (de staander van de T) aangevuld met meer algemene kennis en vaardigheden (de ligger van de T). Door te suggereren dat toekomstige advocaten wellicht geen bachelor in de rechtsgeleerdheid nodig hebben, maar kunnen volstaan met eenhe sociaalwetenschappelijke bachelor gevolgd door een juridische master, gooiden zij de knuppel in het hoenderhok. Deze roep om breder opgeleide juristen die meer gericht zijn op serviceverlening sluit aan bij een bredere maatschappelijke tendens in het maatschappelijke en juridische veld. Togadragers zijn steeds meer gericht op dienstverlening, waarbij een veel ruimer palet aan competenties van belang is dan enkel juridische expertise.²

Het blijken dus niet alleen academici op de universiteit te zijn die, veelal vanuit hun (sociaal)wetenschappelijke kijk op het recht, pleiten voor een minder positiefrechtelijk georiënteerde invulling van de rechtenstudie, maar de togadragers zelf zien het belang van een sociaalwetenschappelijkere opleiding eveneens in.³

Ik las dan ook met enige verbazing het bericht dat er een nieuw convenant inzake civiel effect is afgesloten tussen het Openbaar Ministerie, de Rechtspraak, de Orde van Advocaten en alle rechtenfaculteiten waarin juridische faculteiten sterk worden gestuurd in het opnemen van positiefrechtelijke vakken in de opleiding. Hoewel het totaal aantal studiepunten (EC’s) dat moet worden behaald in vakken die de student ‘grondige kennis van en inzichten bieden in’ de rechtsgebieden pri-

1 Rechtspraak, 1 januari 2013, p. 7.

2 Zie bijvoorbeeld Hol 2011.

3 Zie bijv. het betoog van Bruinsma 2000. Maar ook Carel Stolker pleit voor meer empirisch geïnspireerde vakken. Zie e.g. *NRC* 2 april 2003.

Nina Holvast

vaatrecht, bestuursrecht en strafrecht in het convenant iets is afgezwakt,⁴ worden de faculteiten meer gedirigeerd, doordat nauwkeurig is aangegeven welk type vak moeten worden gegeven en in welk studiejaar (uiteengezet in een schema bij punt 12 van het convenant). Dit leidt ertoe dat rechtenopleidingen minder vrijheid hebben in de inrichting van hun bacheloropleidingen, waarbij de meta-juridische en vaardighedenvakken zich moeten schikken naar het strikt opgelegde stramien van positiefrechtelijke vakken.

Hoe komt het dat de vertegenwoordigende organen van de togadragers, welke zelf pleiten voor juristen met een breed palet aan kennis en competenties, toch zo veel belang lijken te hechten aan het handhaven van het civiel effect? Heeft dat te maken met een vrees voor concurrentie vanuit andere beroepsgroepen/studierichtingen? Of is het een manier om het beroep van jurist exclusief te houden? Dat zouden wel de antwoorden zijn die hierop worden gegeven vanuit de literatuur over *professionalism*. Volgens enkele van de meer sceptische auteurs op dit gebied trachten professionals zoals juristen en medisch specialisten vooral hun monopoliepositie op het gebied van het recht/de geneeskunde te behouden.⁵ Door het juridische werkteerrein complex te houden (denk aan het gebruik van ingewikkeld juridisch jargon) en door strikte entree-eisen te stellen wordt de exclusieve elitepositie van de juridische professie behouden.

Of deze strategische motieven daadwerkelijk achter het promoten van het civiel effect zitten of dat het – aan de andere kant – wel degelijk een reëel probleem is dat afgestudeerde juristen de arbeidsmarkt betreden met een te beperkte kennis van het recht⁶ (die niet meer valt te repareren in de vervolgopleiding) zal niet één, twee, drie helder worden. Ik ben in ieder geval wel bezorgd over de gevolgen die het nieuwe convenant heeft voor de reflectieve vakken in de rechtenopleidingen, die naar mijn idee ook van essentieel belang zijn voor de opleiding van een goede jurist.

Ik vraag me bovendien af of het handhaven van het civiel effect op de lange termijn zal standhouden. We zien nu al dat in alle universiteitssteden University Colleges ontstaan waar studenten, geïnspireerd door het Amerikaanse model, veel bredere (deels juridische) bacheloropleidingen kunnen volgen. Omdat het hier gaat om studenten die speciaal zijn geselecteerd op hun grote ambitieniveau en bovengemiddelde studieresultaten, zullen de Rechtspraak, het OM en advocatenkantoren vermoedelijk interesse hebben om deze studenten binnen te halen. Dit blijkt ook wel uit het convenant inzake civiel effect, waarin – opmerkelijk genoeg – een speciale clause is opgenomen die het dwingende karakter deels ondermijnt door het mogelijk te maken voor University College-studenten om

4 De eis was voorheen dat 200 EC-punten moesten worden behaald, waarvan ten minste 60 EC in de bachelor en 60 in de master, waarbij faculteiten ruimte hadden om dit naar eigen inzicht in de opleiding in te bouwen. Nu is het aantal EC ten minste 100 in Ba 2,3 en de Master, naast het feit dat inleidende vakken moeten worden gegeven in jaar 1, waarvoor geen minimum EC is vastgesteld.

5 Bijv. Larson 1977 en Freidson 1988.

6 Zie hierover Ahsmann 2011 en 2015.

zonder bachelor rechtsgeleerdheid alsnog het civiel effect te behalen wanneer ze, volgens de juridische faculteiten, wel aan de eisen voldoen. Er wordt zelfs geschreven over een wetswijziging die dit gemakkelijker zou moeten maken. De deur voor het toelaten van een minder juridische vooropleiding voor toekomstige toga dragers lijkt dus toch op een kier te staan, maar voorlopig alleen voor een beperkte groep excellente studenten.

Dat interdisciplinaire kennis van belang is voor juristen, toont ook de inhoud van dit nummer van *Recht der Werkelijkheid*. Het artikel van Mascini, Van Oorschot, Weenink en Schippers geeft een inkijkje in hoe rechters tot hun oordelen komen. De onderzoekers tonen aan dat het beschouwen van rechterlijke besluitvorming als interpretatief werk ons helpt om de besluitvorming beter te begrijpen. Het feit dat ook niet-juridische aspecten hierin een rol spelen is in het bijzonder relevant voor de organisatie van de Rechtspraak. Het artikel van Van Velthoven en Van Wijck bespreekt het belang van Beckers' economisch geïnspireerde theorie over criminaliteit en straffen voor het beleid aangaande rechtshandhaving. Het artikel geeft helder weer onder welke condities Beckers' theorie waardevol kan zijn voor (toekomstige) beleidsmakers. Ook de Forum-bijdragen van Westerman en Huls en de bijdrage voor Werk in Uitvoering van De Winter verschaffen interessante sociaalwetenschappelijke inzichten waar wetgevingsjuristen, beleidsmakers en werknemers in de juridische uitvoeringspraktijk hun voordeel mee kunnen doen. Om deze inzichten daadwerkelijk onder de aandacht van overheidsjuristen te brengen is recentelijk een positieve stap gezet met de lancering van 'Boom-Portaal', waardoor alle artikelen van *Recht der Werkelijkheid* nu ook vrij te raadplegen zijn binnen de overheid.

Referenties

- Ahsmann, M.J.A.M.
2015 'Civiel effect: keurslijf of keurmerk?', *Nederlands Juristenblad*, p. 1355-1361.
- Ahsmann, M.J.A.M.
2011 'Het civiel effect biedt niet wat het pretendeert', *NJB*, p. 66-69.
- Bruinsma, F.
2000 'De ondraaglijke lichtheid van de rechtenstudie', *NJB*, p. 1371-1374.
- Hol, A.M.
2011 'Wie de toga past, trekke hem aan. Naar een herijking van het juridisch beroep en de opleiding', *Strafblad*, 9(4), p. 9-17.
- Larson, M.G.
1977 *The rise of professionalism: a sociological analysis*. Berkeley: University of California Press.
- Freidson, E.
1988 *Profession of medicine: a study of the sociology of applied knowledge*. Chicago: University of Chicago Press.